

# Asesu risg

Canllaw cryno i reoli'r risgiau yn y gweithle



Mae hyn yn fersiwn  
**Cwmraeg** o'r daflen  
INDG163(rev4), a  
gyhoeddwyd 08/14 yw hwn

**Mae'r daflen hon wedi ei hanelu at gyflogwyr, rheolwyr ac eraill sydd â chyfrifoldeb dros iechyd a diogelwch. Bydd hefyd yn ddefnyddiol i gyflogeion a'u cynrychiolwyr diogelwch.**

## Cyflwyniad

Yn rhan o reoli iechyd a diogelwch eich busnes, rhaid i chi reoli'r risgiau yn eich gweithle. I wneud hyn, mae angen i chi ystyried beth allai achosi niwed i bobl a phenderfynu a ydych chi'n cymryd camau rhesymol i atal y niwed hwnnw.

Gelwir hyn yn asesiad risg ac maen rhywbeth y mae'n rhaid i chi ei gyflawni yn ôl y gyfraith. **Os oes gennych chi lai na phump o gyflogeion, does dim rhaid i chi ysgrifennu dim byd.**

**Nid yw asesiad risg yn ymwneud â chreu swm enfawr o waith papur, ond yn hytrach mae'n golygu nodi mesurau synhwyrol i reoli'r risgiau yn eich gweithle.** Mae'n debygol eich bod eisoes yn cymryd camau i ddiogelu eich cyflogeion, ond bydd eich asesiad risg yn eich helpu i benderfynu a ydych wedi trafod popeth sydd angen.

Meddylwch am sut y gallai damweiniau a salwch ddigwydd a chanolbwyntio ar risgiau go iawn – y rhai sydd fwyaf tebygol ac a fydd yn achosi'r niwed mwyaf.

Ar gyfer rhai risgiau, mae rheoliadau eraill yn galw am fesurau rheoli penodol. Gall eich asesiad eich helpu u nodi ble mae angen i chi edrych ar risgiau penodol a'r mesurau rheoli penodol hyn mewn manylder. Nid oes yn rhaid asesu'r mesurau rheoli hyn ar wahân, ond gellir eu hystyried yn rhan o, neu fel estyniad i, eich asesiad risg cyffredinol.

## Nodi'r peryglon

Un o'r agweddau pwysicaf o'ch asesiad risg yw nodi'r peryglon posibl yn eich gweithle yn gywir.

Man cychwyn da yw cerdded o amgylch eich gweithle a meddwl am unrhyw beryglon. Mewn geiriau eraill, beth yw'r elfennau o'ch gweithgareddau, prosesau neu sylweddau a ddefnyddir a allai anafu eich cyflogeion neu niweidio eu hiechyd?

Pan fyddwch yn gweithio rhywle pob dydd, mae'n hawdd iawn anghofio rhai peryglon, felly dyma ambell awgrym i'ch helpu i nodi'r rhai sy'n bwysig:

- **Gwiriwch gyfarwyddiadau'r gwneuthurwr** neu ddalenni data ar gyfer cemegau ac offer, gan y gallant fod yn ddefnyddiol iawn i esbonio'r peryglon a'u rhoi yn eu cyd-destun.

- **Edrychwch yn ôl ar eich cofnodion damweiniau a salwch** – yn aml bydd y rhain yn nodi peryglon llai amlwg.
- **Ystyriwch weithrediadau nad ydynt yn arferol** (ee cynnal a chadw, gwaith glanhau neu newidiadau mewn cylchoedd cynhyrchu).
- **Cofiwch feddwl am beryglon hirdymor i iechyd** (ee lefelau uchel o sŵn neu amlygiad i sylweddau peryglus).
- **Ymwelwch â gwefan yr HSE ([www.hse.gov.uk](http://www.hse.gov.uk))** – mae HSE yn cyhoeddi canllaw ymarferol ar beryglon a sut i'w rheoli.

Mae yna rai peryglon gyda risg gydnabyddedig o niwed, er enghraifft, gweithio ar uchder, gweithio gyda chemegau, peiriannau, ac asbestos. Yn ddibynol ar y math o waith ydych chi'n ei wneud, gall fod risgiau eraill sy'n berthnasol i'ch busnes.

## **Pwy allai gael ei niweidio?**

Meddylwch am **sut** allai'ch cyflogeion (neu eraill a allai fod yn bresennol, megis contractwyr neu ymwelwyr) gael niwed. Gofynnwch i'ch cyflogeion beth maent yn ystyried yw'r peryglon, gan y gallent sylwi ar bethau nad ydynt yn amlwg i chi ac efallai y bydd ganddynt syniadau da am sut i reoli'r risgiau.

Ar gyfer pob perygl, mae angen i chi fod yn glir pwy allai gael ei niweidio – byd yn eich helpu i nodi'r ffordd orau o reoli'r risg. Nid yw hynny'n golygu rhestru pawb yn ôl ei enw, ond yn hytrach nodi grwpiau o bobl (e.e. pobl yn gweithio yn y storfa neu'n galw heibio). Cofiwch:

- Efallai y bydd gan rai gweithwyr ofynion penodol, er enghraifft, gallai gweithwyr newydd ac ifanc, gweithwyr mudol, mamau newydd neu ddarpar famau, pobl ag anableddau, gweithwyr dros dro, contractwyr, gweithwyr cartref a gweithwyr unigol fod dan risg arbennig ([www.hse.gov.uk/toolbox/workers](http://www.hse.gov.uk/toolbox/workers)).
- Meddylwch am bobl nad ydynt yn y gweithle ar bob adeg, megis ymwelwyr, contractwyr a gweithwyr cynnal a chadw.
- Ystyriwch y cyhoedd os gallai'ch gweithgareddau gwaith eu niweidio.
- Os ydych chi'n rhannu gweithle gyda busnes arall, ystyriwch sut mae'ch gwaith yn effeithio ar eraill a sut mae eu gwaith yn effeithio arnoch chi a'ch gweithwyr. Siaradwch â'ch gilydd i sicrhau y sefydliar rheoliadau.
- Holwch eich gweithwyr a oes unrhyw un sydd wedi ei hepgor.

## **Gwerthuso'r risgiau**

Wedi nodi'r peryglon, bydd rhaid i chi benderfynu pa mor debygol yw hi y bydd y niwed yn digwydd, h.y. y lefel o risg a beth i'w wneud am hyn. Mae risg yn rhan o fywyd pob dydd ac nid oes disgwyl i chi ddileu pob risg. Beth sy'n rhaid i chi wneud yw sicrhau'ch bod yn gwybod beth yw'r prif risgiau a'r pethau sydd angen i chi wneud i'w rheoli yn gyfrifol.

Yn gyffredinol, rhaid i chi wneud popeth 'o fewn eich gallu rhesymol' i ddiogelu pobl rhag niwed. Mae hyn yn golygu cydbwysu'r lefel o risg yn erbyn y mesurau sydd eu hangen i reoli'r gwir risg yn nhermau arian, amser neu drafferth. Fodd bynnag, nid oes rhaid i chi weithredu os byddai'n gwbl anghymesur i'r lefel o risg.

Dylai eich asesiad risg gynnwys beth ellid disgwyl yn rhesymol i chi wybod yn unig – **nid oes disgwyl i chi ragweld risgiau na ellir eu rhagweld.**

Edrychwch ar beth ydych chi'n ei wneud yn barod a'r mesurau rheoli sydd gennych ar waith. Ystyriwch:

- A allaf i gael gwared ar y perygl yn gyfan gwbl?
- Os nad, sut ydw i'n rheoli'r risgiau fel nad yw niwed yn debygol?

Ymysg y camau ymarferol y gallech gymryd mae:

- rhoi cynnig ar opsiwn llai peryglus;
- rhwystro mynediad at y peryglon;
- trefnu'ch gwaith i leihau amlygiad i'r perygl;
- darparu cyfarpar diogelu;
- darparu cyfleusterau lles megis cyfleusterau cymorth cyntaf ac ymolchi;
- cynnwys ac ymgynghori â gweithwyr.

Nid oes rhaid i wella iechyd a diogelwch fod yn ddrud. Er enghraifft, mae gosod drych ar gornel ddall i helpu atal damweiniau gyda cherbydau yn rhagofal rhad, sy'n ystyried y risgiau. Gall methiant i gymryd rhagofalon gostio llawer mwy i chi os bydd damwain yn digwydd.

Cynhwyswch eich gweithwyr, er mwyn i chi allu bod yn siŵr y bydd yr hyn yr ydych yn cynnig ei wneud yn gweithio'n ymarferol ac na fydd yn cyflwyno unrhyw beryglon newydd ([www.hse.gov.uk/involvement](http://www.hse.gov.uk/involvement)).

Os ydych chi'n rheoli nifer o weithfannau tebyg gyda gweithgareddau tebyg, gallwch gynhyrchu asesiad risg model yn adlewyrchu'r peryglon tebyg a'r risgiau sy'n gysylltiedig â'r gweithgareddau hyn.

Efallai y byddwch hefyd yn canfod asesiadau model a ddatblygwyd gan gymdeithasau masnach, cyrff cyflogwyr neu sefydliadau eraill sy'n ymwneud â gweithgaredd penodol. Gallwch benderfynu gweithredu'r asesiadau model hyn ym mhob gweithle, ond i wneud hyn rhaid i chi:

- fodloni'ch hun fod yr asesiad model yn briodol i'ch math chi o waith;
- addasu'r model i fodloni manylion eich sefyllfaoedd gwaith eich hun, yn cynnwys unrhyw estyniad angenrheidiol i gwmpasu peryglon a risgiau na chyfeirir atynt yn y model.

## **Cofnodi eich casgliadau arwyddocaol**

Gwnewch gofnod o'ch casgliadau arwyddocaol – y peryglon, sut y gallai pobl gael eu hanafu ganddynt a beth ydych chi wedi ei weithredu i reoli'r risgiau. Dylai unrhyw gofnod a gynhyrchir fod yn syml a chanolbwyntio ar y rheoliadau.

**Os oes gennych chi lai na phump o gyflogeion, does dim rhaid i chi ysgrifennu dim byd.** Ond mae'n ddefnyddiol i wneud hyn er mwyn i chi allu ei adolygu yn hwyrach, er enghraifft os bydd rhywbeth yn newid. Os oes gennych chi bump neu fwy o gyflogeion, mae'n ofyniad cyfreithiol i chi ei ysgrifennu.

Dylai unrhyw waith papur y cynhyrchwch eich helpu i gyfathrebu a rheoli'r risgiau yn eich busnes. Ar gyfer y rhan fwyaf o bobl, nid oes rhaid i hyn fod yn ymarfer mawr – nodwch y prif bwyntiau ynglŷn â'r risgiau arwyddocaol a'ch casgliadau.

Ffordd hawdd o gofnodi eich casgliadau yw defnyddio'n templed asesiad risg ([www.hse.gov.uk/risk](http://www.hse.gov.uk/risk)).

Wrth nodi'ch canlyniadau, cadwch bethau'n syml. Er enghraifft 'mygdarth o weldio – defnyddir awyriad disbyddu lleol a'i wirio'n rheolaidd'.

Rhaid i asesiad risg fod yn addas a digonol, h.y. dylai ddangos:

- y gwnaethpwyd gwiriad priodol;
- i chi ofyn pwy allai gael ei effeithio;
- i chi ddelio â'r peryglon arwyddocaol amlwg, gan ystyried y nifer o bobl allai fod yn gysylltiedig;
- fod y rhagofalon yn rhesymol, a'r risg sy'n weddill yn isel;
- eich bod wedi cynnwys eich cyflogeion neu eu cynrychiolwyr yn y broses.

Ble mae natur eich gwaith yn newid yn gymharol reolaidd neu mae'r gweithle yn newid a datblygu (e.e. safle adeiladu), neu os yw'ch gweithwyr yn symud o safle i safle, efallai y bydd rhaid i'ch asesiad risg ganolbwyntio mwy ar ystod eang o risgiau nag y gellir eu rhagweld.

Cymrwch olwg ar y detholiad o asesiadau risg enghreifftiol ar wefan yr HSE ([www.hse.gov.uk/risk](http://www.hse.gov.uk/risk)). Maent yn dangos i chi sut y gellir cyflwyno asesiad risg a gwblhawyd ar gyfer eich math chi o weithle. Gallwch ddefnyddio'r rhain fel canllaw wrth wneud eich un chi.

Mae gan y safle hefyd offer asesiad risg ar-lein, i helpu cyflogwyr i gwblhau ac argraffu eu cofnodion eu hunain.

Os yw'ch asesiad risg yn nodi nifer o beryglon, rhaid i chi eu rhoi mewn trefn pwysigrwydd a delio â'r risgiau mwyaf difrifol yn gyntaf.

Nodi datrysiadau hirdymor ar gyfer y risgiau gyda'r canlyniadau mwyaf, yn ogystal â'r risgiau hynny sydd fwyaf tebygol o achosi ddamweiniau neu salwch. Dylech hefyd sefydlu a oes gwelliannau y gellir eu gweithredu'n gyflym, hyd yn oed dros dro, nes y gellir sefydlu rheoliadau mwy dibynadwy.

Cofiwch, po fwyaf yw'r perygl y mwyaf cadarn a dibynadwy fydd angen i'r mesurau i reoli'r risg o anaf fod.

## **Adolygwch eich asesiad risg yn rheolaidd**

Ychydig iawn o weithfannau sy'n aros yr un fath. Yn hwyr neu'n hwyrach, byddwch yn cyflwyno offer, sylweddau a gweithdrefnau newydd a allai arwain at beryglon newydd. Felly mae'n gwneud synnwyr i chi adolygu beth ydych chi'n ei wneud ar sail barhaol, edrychwch ar eich asesiad risg eto a holi'ch hun: .

- A fu unrhyw newidiadau arwyddocaol?
- A oes gwelliannau y gallech wneud o hyd?
- A yw'ch gweithwyr wedi nodi problem?
- A ydych wedi dysgu unrhyw beth o ddamweiniau neu achosion agos?

Sicrhewch fod eich asesiad risg yn aros yn gyfredol.

## **Cael gwybod mwy**

Tudalennau rheoli risg yr HSE (yn cynnwys templedi, yn ogystal ag offer ac enghreifftiau asesu risg): [www.hse.gov.uk/risk](http://www.hse.gov.uk/risk)

*Health and safety made simple: The basics for your business* Leaflet INDG449  
HSE Books 2011 [www.hse.gov.uk/pubns/indg449.htm](http://www.hse.gov.uk/pubns/indg449.htm) Microwefan:  
[www.hse.gov.uk/simple-health-safety](http://www.hse.gov.uk/simple-health-safety)


*The health and safety toolbox: How to reduce risks at work* HSG268 HSE Books  
2014 ISBN 978 0 7176 6587 7 [www.hse.gov.uk/pubns/books/hsg268.htm](http://www.hse.gov.uk/pubns/books/hsg268.htm)  
Microwefan: [www.hse.gov.uk/toolbox](http://www.hse.gov.uk/toolbox)

## **Rhagor o wybodaeth**

Am wybodaeth ynglŷn ag iechyd a diogelwch, neu i adrodd ar anghysondebau neu wallau yn y canllaw hwn, ewch i [www.hse.gov.uk](http://www.hse.gov.uk). Gallwch weld canllaw'r HSE ar-lein ac archebu canllawiau am bris o'r wefan. Mae cyhoeddiadau am bris yr HSE hefyd ar gael o siopau llyfrau.

Cyhoeddir y canllaw hwn gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch. Nid yw'n orfodol i ddilyn y canllaw, oni bai y nodir hynny'n benodol, ac rydych yn rhydd i weithredu fel arall. Ond os byddwch yn dilyn y canllaw, byddwch fel arfer yn gwneud digon i gydymffurfio â'r gyfraith. Mae arolygwyr iechyd a diogelwch yn ceisio sicrhau cydymffurfiaid ar gyfraith a gallant gyfeirio at y canllaw hwn.

Mae'r daflen hon ar gael ar-lein ar [www.hse.gov.uk/pubns/indg163.htm](http://www.hse.gov.uk/pubns/indg163.htm).

©  *Hawlfraint y Goron* Os ydych yn dymuno ailddedfnyddio'r wybodaeth hon, ewch i [www.hse.gov.uk/copyright.htm](http://www.hse.gov.uk/copyright.htm) am fanylion. Cyhoeddwyd gyntaf 08/14.